

AJALUGU

9. klass

(70 tundi)

Lähiajalugu

I Maailm kahe maailmasõja vahel 1918–1939

Teema olulisus:

1920. aastaid on nimetatud Euroopas demokraatia võidukäigu ja patsifismi ajastuks. Tänu demokraatlike riikide võidule Esimeses maailmasõjas süvenes “vanades” demokraatlikes riikides nimetatud riigikord veelgi. Seda eelkõige valimisõiguse laienemise näol ning levis riikidesse, kus seda esmakordselt rakendama hakati. Leiutised ja uuendused teaduse ja tehnika vallas jõudsid inimeste igapäevaelu, tõusis naiste roll ühiskonnas. Eesti sai pärast iseseisvuse saavutamist osaks Euroopa kultuuriruumist, mistõttu on oluline käsitleda Eesti ajalugu seostatuna Euroopa ja maailma ajalooga. Kahe maailmasõja vahelise perioodi arengu katkestas ülemaailmne majanduskriis. Majandusraskustele lisandusid rahvuslikud, sise- ja välispoliitilised probleemid, mis loid tingimused autoritaarsete ja totalitaarsete jõudude esiletõusuks. Käsitletavat teemat ning kokkupuude erinevate allikatega võimaldavad õpilases arendada analüüsioskust ja põhjuse-tagajärje seoste leidmist. Oskust arutleda ning teha järeldusi, pidades seejuures silmas laiemat ajaloolist konteksti.

1. Esimese maailmasõja tagajärjed

Õpitulemused

ÕPILANE:

- teab, millised olid Esimese maailmasõja tagajärjed;
- teab, kuidas muutus Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda;
- teab ja selgitab Rahvasteliidu Esimese maailmasõja järgset rolli;
- kasutab ajalookaarti ja analüüsib teemakohaseid allikaid.

Mõisted, märksõnad: Compiègne'i vaherahu, Pariisi rahukonverents, Versailles' süsteem, Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda, Rahvasteliit, reparatsioonid

Metoodilised soovitused

Võrdlev tabel Pariisi rahukonverentsi eesmärkidest ja otsustest

Töö kaardiga: kontuurkaardi täitmine - Euroopa kaart enne ja pärast Esimest maailmasõda.

Töö karikatuuridega: Rahvasteliit - mis on karikatuur ja poliitiline karikatuur? Kuidas karikatuure ajaloo tõlgendamiseks ja mõistmiseks kasutada saab? Poliitiliste karikatuuride joonistamine.

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

õpipädevus – etteantud ülesannete lahendamine.

kultuuri- ja väärtuspädevus - Esimese maailmasõja rahulepingu tingimuste kontekstis õiguse ja õigluse vahekord.

LÄBIVAD TEEMAD:

keskkond ja jätkusuutlik areng - sõja mõju keskkonnale.

teabekeskkond ja meediakasutus – töö allikatega ja piltidega.

AINEALANE LÕIMING:

eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende analüüsimine.

geograafia – töö kaartidega.

kunstiõpetus – töö karikatuuridega.

inglise keel - karikatuuridel oleva teksti tõlkimine, videomaterjalist arusaamine.

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

Rahvasteliidu loomine - kas edu või nurjumine ; Esimese maailmasõja kokkuvõte ;

Karikatuuri näited: 1 ; 2 ; 3 ; Woodrow Wilson ; Pariisi rahukonverents: 1.osa ja 2.osa ;

Artikkel: “100 aastat tagasi jõudis Eesti Vabariik maailma poliitikasse ja liitus Rahvasteliiduga”

Raamat “Maailma ajalugu”. Zeppo Zetterberg (2015)

Kontroll ja hindamine

Grupitöö: arutelu tekitavatele ja analüüsi nõudvatele küsimustele vastamine. Grupis ühise seisukoha kujundamine.

Teadmiste kontroll: nt valikvastustega test või arutlevatele küsimustele vastamine.

Töö kaartidega: kontuurkaardi täiendamine, ajalooatlase kasutamine küsimustele vastamiseks.

Pildianalüüs: karikatuuride kasutamine. Teemakohase karikatuuri joonistamine ja selle esitlemine.

2. Eesti Vabadussõda

Teema olulisus:

on üks kümnetest sõdadest, mida peeti pärast Esimese maailmasõja lõppu ja mille tulemusena sündis Kesk- ja Ida-Euroopas mitmeid rahvusriike. Vabadussõda on üks olulisimaid ja keerulisimaid ajajärke Eesti riigi ajaloos. Esimest korda ajaloos võitlesid eestlased oma riigi eest oma lipu all. Vabadussõja ajalugu on eelkõige inimeste lugu, kes tagasid oma vapruselga Eesti riigi püsijäämise. Eesti rahva iseseisvus ja vabadus ei ole iseenesest mõistetav. See saavutati võitluses ja seda tuleb kaitsta. Teema õppimise kaudu kujundame kultuuri-, väärtus- ja kodanikupädevust. Õpilane loob seoseid Eesti lipupäevade ja Vabadussõja sündmuste vahel, oskab põhjendada nende olulisust minevikus ja tänapäeval.

Õpitulemused

ÕPILANE:

- teab, kes olid Jaan Poska, Johan Laidoner ja Julius Kuperjanov ning selgitab nende tähtsust;
- teab, millal toimus Vabadussõda;
- teab Vabadussõja põhjuseid ja tagajärgi;
- kasutab ajalookaarti sõja pöördeliste sündmuste selgitamisel;
- teab ja selgitab Vabadussõja rolli Eesti iseseisvuse kindlustamisel.

Mõisted, märksõnad: Vabadussõda, Tartu rahu, Jaan Poska, Võnnu lahing, Julius Kuperjanov, Johan Laidoner, Landeswehri sõda, välisriikide abi

Metoodilised soovitused,

Vabadussõja toimumise aeg, põhjused ja tagajärjed. 24.veebbruar - miks tähistatakse?

Töö kaardiga: sõja algus, pöördelised lahingud, rinde muutumine. Kasutada ajaloo atlast.

Pildianalüüs: kes on piltidel ja mille poolest olulised Vabadussõja kontekstis: Jaan Poska, Johan Laidoner, Julius Kuperjanov.

Tartu rahulepingu tekstiga tutvumine, teatud lepingus olevate punktide üle arutlemine. Miks on 3. jaanuar ja 2. veebruar **lipupäevad**?: *Võrdlev tabel:* poliitilis-ühiskondlik olukord Euroopas ja Eestis Esimese maailmasõja lõpust kuni 1920. aastani.

Töö piltidega rühmas: fotod Vabadussõja ja Tartu rahu kohta. Mis on pildil? Kuidas nähtut tõlgendada.

Õppekäik kodukohas Vabadussõja monumendi juurde – Risti kiriku juures olev mälestusmärk

Perekonnaloo uurimine - osalemine Vabadussõjas.

Võrdlev tabel: välisriikide roll Eesti Vabadussõjas: riigid, kes aitasid, kuidas aitasid?

Töö allikatega. Rühmatöö: ajalehe artiklite otsimine Vabadussõja kohta. Mida tollastes [ajalehtedes](#) sõja kohta kirjutati. *Rühmatöö esitlemine.*

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

õpipädevus – etteantud ülesannete lahendamine

kultuuri- ja väärtuspädevus - eestlaste valikud sõjas, koolipoiste roll, Eesti vabadus ei ole iseenesest mõistetav, see saavutati võitluses ja seda tuleb kaitsta.

sotsiaalne ja kodanikupädevus - rühmas töötamine.

LÄBIVAD TEEMAD:

teabekeskond ja meediakasutus – töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine

kultuuriline identiteet - Vabadussõda kui Eesti omariikluse ja kultuuriloo oluline osa, lipupäevad.

AINEALANE LÕIMING:

eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende analüüsimine; ajalehe artiklite leidmine ja analüüsimine.

geograafia – töö kaartidega

kunstiõpetus – töö piltidega

ühiskonnaõpetus – info leidmine riigiportaalidest.

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

[Ajalugu Oskariga: Eesti Vabadussõda kaardil](#) ; [Narva lahing](#)

Kristo Siig 5. klassi ajalookursus, video nr 17 [Eesti iseseisvumine ja Vabadussõda](#)

Rühmatöö esitlemine ajaleheartiklite kohta.

Perekonnaloo esitlemine - Vabadussõjas osalenud sugulane/sugulased.

Teadmiste kontroll arutlevate küsimustega Eesti Vabadussõja tagajärgede, mõju ja Euroopa kontekstis.

Isikute tundmine piltide järgi ning nende olulisuse selgitamine

Ajalugu Oskariga. Eesti soomusrongid Vabadussõjas ; film “ Nimed marmortahvilil” (2002); film „Noored kotkad“ ; saated “Eesti aja lood” ; seriaal “Tuulepealne maa” teemakohaste osade vaatamine; Eesti sõjamuuseum ; Vabadussõda sõdurite pilgu läbi ; Eesti Vabadussõda ; Vabadusristi aumärk ; Vabadussõja võidusammas; Õppe “Eesti kultuurilooline õppematerjal” Julius Kuperjanov Paju lahingus ; Kindral Johan Laidoner ; Tekst ja video Jaan Poska kohta ; Tartu rahuleping ja https://ida.aule.ee/juriidika/Tartu_rahuleping.pdf

Lisa: Ideid piltidega töötamiseks: <https://www.eays.edu.ee/õppematerjalid/ajalugu/fotis>

Kogu Me Lugu: <https://www.kogumelugu.ee/et>

Perekonnaloo uurimisel intervjuu läbiviimine ja salvestamine keskkonnas <https://vocaroo.com>

Intervjuu ettevalmistamise ja läbiviimise juhend.

Kontroll ja hindamine

Rühmatöö esitlemine ajalehe artiklite kohta.

Perekonnaloo esitlemine - Vabadussõjas osalenud sugulane/sugulased.

Teadmiste kontroll arutlevate küsimustega Eesti Vabadussõja tagajärgede, mõju ja Euroopa kontekstis.

Isikute tundmine piltide järgi ning nende olulisuse selgitamine.

Kuldvillaku tüüpi mängu koostamine ja läbiviimine Vabadussõja kohta:

Suuline arutelu Vabadussõja tähtsusest Eesti ajaloos.

Videomaterjali analüüs ja esitlemine: gruppides anda vaadata erinevaid videoid Vabadussõja kohta. Iga grupp esitleb kokkuvõtet, täidetakse võrdlev tabel, mille põhjal tehakse teema kohta kokkuvõte.

3. Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastatel

Õpitulemused:

ÕPILANE:

- iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism;
- teab, kes olid Benito Mussolini, Adolf Hitler, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt ja iseloomustab nende tegevust;
- võrdleb autoritarismi ja totalitarismi.

Mõisted, märksõnad: demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaalsotsialism, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt

Metoodilised soovitused, sh diferentseerimise võimalused:

TTS-meetod demokraatia ja diktatuuride kohta.

Võrdlemine: erinevad riigivalitsemise vormid-tunnused: demokraatia ja diktatuur.

Võrdlev tabel -ismide (fašism, kommunism, natsionaalsotsialism) kohta: iseloomulikud tunnused.

Venni diagramm: Autoritarism ja totalitarism - erinevused ja sarnasused.

Võrdlev tabel Saksamaa, Itaalia, NSVL kohta: diktatuuride erinevused ja sarnasused.

Võrdlev tabel USA, Suurbritannia ja Prantsusmaa kohta: erinevused ja sarnasused demokraatias.

Arutlev vestlus poliitilistest vaadetest: tänapäeva poliitilised parteid Eestis ning nende poliitilised vaates (lühidalt).

Töö kaardiga: demokraatlikud riigid ja diktatuuririigid: miks, millal muutus riikide sisepoliitika ning miks jäi osa riike demokraatlikuks, osa mitte?

Paaris või gruppides arutleda: diktatuuri tekkimise põhjused.

Raamatust “Gulagi arhipelaag” (lk 393-394) katkendi lugemine. *Arutletakse suuliselt* loetu üle.

Töö fotodega ja plakatitega nii demokraatlike kui diktatuuririikide kohta. Mis valdkonna või teema kohta pilt/plakat on? Kellele suunatud? Mis on sõnum? Mida on pildil/plakatil näha?

Töö tekstiliste allikatega: nende võrdlemine ja analüüsimine - [Totalitaarne ja autoritaarne ideoloogia](#) ja [Fašistlik Itaalia](#)

Töö piltidega: isikute äratundmine ja selgitamine nende rolli ja tähtsust kahe maailmasõja vahel.

Grupitöö: gruppides erinevad demokraatlikud ja totalitaarsed riigid. Koostatakse plakat. Ette on antud suunavad küsimused. Iga grupp esitleb oma riiki. Kokkuvõtteks täidab iga õpilane võrdleva tabeli.

Ajajoone koostamine: kanda tähtsamad sündmused, isikute valitsemised ajajoonele.

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

õpipädevus – etteantud ülesannete lahendamine.

sotsiaalne ja kodanikupädevus – gruppides töötamine

LÄBIVAD TEEMAD:

teabekeskond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.

AINEALANE LÕIMING:

eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine

geograafia - töö kaartidega

kunstiõpetus - töö piltidega, plakatitega

ühiskonnaõpetus - erinevad riigivalitsemise vormid ja nende tunnused

inglise keel - videotest teksti arusaamine.

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

Artikkel: [Küllo Arjakas: kahe maailmasõja vahel](#) ; E-koolikott: [Maailmasõdade vaheline aeg - autoritarism ja totalitarism, diktatuuride iseloomulikud jooned](#) ; [Adolf Hitler](#) ; [Euroopa valikud: 20. sajandi 20.-30 aastad](#) ; [BBC natsipropaganda materjale](#); [Mõistete kinnistamiseks](#) ; [Ristsõna diktatuuride kohta](#) ; [Kristallöö](#) ; [Adolf Hitler](#) ; [Jossif Stalin](#) ; [Benito Mussolini](#) ; [Adolf Hitler](#) ; [Franklin D. Roosevelt](#) ; [Winston Churchill](#) ; Saatesari “Ajavaod”

Kontroll ja hindamine

Grupitöö: pannakse kirja demokraatia tunnused, mis meenuvad. Seejärel tabeli täitmine, kus on kirjas erinevad ajaloo perioodid ning kirjutatakse näiteid demokraatia arengust ja selle avaldumise kohta.

Paaride ühendamine: erinevate poliitiliste õpetuste ja tunnuste ühendamine.

Grupitööde esitamine ja kokkuvõtva tabeli täitmine demokraatlike ja totalitaarsete riikide kohta. Kokkuvõtva tabeli põhjal saab näiteks õpilane arutleda küsimuste üle.

Aliase tüüpi mängu koostamine ja läbiviimine.

Kaarditöö ja kaardi põhjal küsimustele vastamine.

Töö allikatega: pildid, plakatid, allikatekstid.

4. Demokraatlik ja autoritaarne Eesti

Õpitulemused

ÕPILANE:

- nimetab mõjukaid ühiskonna elu tegelasi ja toob näiteid nende tegevusest;
- selgitab ja toob näiteid mõistete ideoloogia, reform ja revolutsioon kohta;
- kirjeldab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival
- ajastul.

Mõisted, märksõnad: maareform, Asutav Kogu, parlamentarism, põhiseadus, vaikiv ajastu, meeste ja naiste roll poliitikas ning ühiskonnas (nt. Jaan Tõnisson, Konstantin Päts, Alma Ostr-Oinas, Minni Kurs-Olesk, Marie Reisik)

Metoodilised soovitused

Rühmatöö: võrdleva tabeli koostamine demokraatliku ja autoritaarse perioodi kohta.

Harjutamiseks: [Demokraatlik ja autoritaarne Eesti](#) (tunnuste äratundmine)

Video vaatamine Filmiarhiivist “[Eesti Vabariigi 20.aastapäeva tähistamine](#)” (paraad ja Pätsi kõne).

Maareformi kohta andmepõhiste tabelite analüüsimine ja järelduste tegemine.

Eesti vabariigi neli põhiseadust - *võrdleva tabeli* koostamine.

Töö piltidega: Jaan Tõnisson ja Konstantin Päts - teab, kes olid ja mis oli nende tähtsus ja roll Eestis kahe maailmasõja vahel.

Autoritarismi avaldumine vaikivaajastu näitel Eestis - tunnused ja näited.

Töö allikatega: mida tollased ajalehed kirjutasid näiteks Pätsi riigipöördest või põhiseadustest.

Faktipüramiid Konstantin Pätsi ja Jaan Tõnissoni kohta: faktid nende elu kohta, tegevus ja mõju-tähtsus Eesti ajaloos.

Töö ajateljega: sündmuste paigutamine ajateljele

Kontuurkaart: Eesti haldusjaotus 1920-1940.

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

õpipädevus – etteantud ülesannete lahendamine.

sotsiaalne ja kodanikupädevus – gruppides töötamine

LÄBIVAD TEEMAD:

teabekeskond ja meediakasutus – töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.

ÄINEALANE LÕIMING:

eesti keel ja kirjandus – töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine

geograafia – töökaartidega

ühiskonnaõpetus – riigi korraldus ja juhtimine.

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

Saatesari: [Eesti \(täielik ja kontrollitud\) ajalugu](#). ; Saatesari: Ajavaod. “[Aatemehe Postimees](#)”

Seriaal: “[Wikmani poisid](#)” (2005); Maareform: tekst ja [video](#) ; [Maareform](#) ; [Põhiseadus 100](#)

Ajaleht “Kaja” (1934); Riigikogu ajalugu ; Eduard Laamani päevik lähiajaloo allikana

Lisa: Eesti artiklite andmebaas: <https://dea.digar.ee>

Kontroll ja hindamine

Arutluse koostamine õpetaja etteantud küsimuste põhjal.

Pildianalüüs: tunneb pildilt ära Pätsi ja Tõnissoni ning selgitab nende tähtsust.

Koostatud **võrdleva tabeli** põhjal põhiseaduste analüüs ja nende üle arutlemine.

Ajajoone koostamine ja vastavate etteantud tunnuste ja daatumite õigesse kohta kokku viimine ning paigutamine.

5. Majandus maailmas ja Eestis kahe maailmasõja vahel

Õpitulemused

ÕPILANE:

- kirjeldab ja võrdleb maailma ning Eesti majandusolusid kahe maailmasõja vahel;
- teab, mis muutused tõi kaasa konveiermeetodi kasutuselevõtmine;
- teab, mis olid suure majanduskriisi põhjused ja tagajärjed.

Mõisted, märksõnad: konveiermeetod, inflatsioon, ülemaailmne majanduskriis, uus kurss, maaseadus, rahareform

Metoodilised soovitused

Põhjus-tagajärje seosed majanduskriisi näitel: miks ja millal algas, milline oli tulemus?

Empaatiatülesanne: õpetaja näitab suure depressiooni aegseid fotosid USAst, Saksamaast ja Suurbritanniast (sõekaevurid); õpilane valib ühe fotolt ühe isiku ning paneb tema loo kirja.

Lüinkteksti täitmine etteantud märksõnade alusel, kus kokkuvõtlikult maailma majanduse olukord kahe maailmasõja vahel.

Töö pildiga: pildid konveiersüsteemist ja Henry Ford - mis muutus majanduses ja tootmises ning milline oli Henry Fordi roll selles?

Suure majanduskriisi eeldused, põhjused, tagajärjed joonistatud *skeemi* kujul (näiteid <https://www.facebook.com/pliatsjapraanik/photos>)

Kujundada oma Eesti kroon. Anda ülevaade rahareformist ja krooni kasutusele võtmisest.

Arvutada tööaeg enne konveiermeetodi kasutuselevõttu ja pärast selle kasutuselevõttu.

Töö allikatega: graafikute põhjal järelduste tegemine.

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

õpipädevus – etteantud ülesannete lahendamine.

sotsiaalne ja kodanikupädevus – gruppides töötamine

ettevõtlikkuspädevus - mida toob kaasa majanduskriis ja hakkama saamine kriisi ajal.

LÄBIVAD TEEMAD:

teabekeskond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega.

kunstiõpetus – ajaloosündmuste sisu kategoriseerimine ja märksõnastamine pildi kujul.

AINEALANE LÕIMING:

eesti keel ja kirjandus – töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine

ühiskonnaõpetus - riigi roll majanduse korraldamisel, tööaeg ja tööjaotus

geograafia – loodusressursside mõju riigi majandusele (Saksamaa Ruhri tööstuspiirkonna äravõtmine)

matemaatika - andmete analüüs ja järelduste tegemine diagrammide põhjal; tööaja ja -mahu arvutamine.

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitusel

Räpp “Suur depressioon” ; Eesti raha ajalugu ; Bibliograafia. Eesti majandusajalugu 1918-1940 ;

1929. aasta must neljapäev ; Franklin D. Roosevelt ; Videolugu suurest depressioonist (ing.k.);

Majandusraskused - kas eeldus diktatuuriks? ;

Rahvusvahelise valuutafondi roll XXI sajandi kriisides - eelmise sajandi kogemuste taustal

Kontroll ja hindamine

Teksti järjestamine: etteantud laused, mis on segamine ja need tuleb panna õigesse loogilisse järjekorda.

Küsimuste esitamine allikate põhjal ja teine õpilane vastab küsimustele.

Kolmeastmeline intervjuu.

T-tabel: mida head ja halba oli kahe maailmasõja vahel majanduses.

Võrdlev tabel, arutelu paaristööna: majandus maailmas ja Eestis kahe maailmasõja vahel.

6. Kultuur kahe maailmasõja vahel maailmas ja Eestis

Õpitulemused

ÕPILANE:

- kirjeldab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas;

- nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi;
- nimetab mõnda kultuuritegelast maailmas ja Eestis ning selgitab tema olulisust kultuuriloos.

Mõisted, märksõnad: uued valdkonnad kultuuris ja saavutused teaduses (tehnika, kino, film, kirjandus, teater, muusika jne), kultuur ja eluolu paikkonnas

Metoodilised soovitused, sh diferentseerimise võimalused:

Rühmatöö: uurida kodukohas olevaid hooneid, mälestusmärke, mis on omased kahe maailmasõjavahelisele perioodile.

Võrdlev tabel: muusika, kunsti, filmi, teatri, kirjanduse näiteid ja isikuid maailmast ja Eestist.

Töö piltidega: ära tunda kultuuriga seotud tegelasi maailmast ja Eestist ning selgitada nende tähtsust.

Võrdlemine: periood kahe maailmasõja vahel ja tänapäev: auto, raadio, meelelahutus, lennuk.

Näituse koostamine: valida paarides nt. raamatust “1001 leiutist, mis muutsid maailma” leiutis või avastus kahe maailmasõjavahelisest perioodist. Tuua välja, kes leiutas, millal ja mis oli/on selle tähtsus ning mõju.

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

sotsiaalne ja kodanikupädevus – gruppides töötamine

ettevõtlikkuspädevus – uute leiutiste ja avastuste tegemine, mida kaasa tõi ja kuidas muutis inimeste eluolu.

LÄBIVAD TEEMAD:

teabekeskond ja meediakasutus - info otsimine ja uurimine kodukohaga seotud hoonete, isikute kohta.

kultuuriline identiteet - kodukohas olevad hooned, mis osa erinevatest ajastustest; oma rolli mõistmine kultuurikandjana.

AINEALANE LÕIMING:

eesti keel ja kirjandus - eesti kirjanikud ja luuletajad ja nende teosed

keemia, füüsika, bioloogia – tehnilised leiutised ja avastused.

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitus

“Eesti kultuurilooline õppematerjal” ; [Ajaloomõisted kehakeeles ja sümbolite abil](#)

Psühhodraamameetodid ajaloo- ja ühiskonnaõpetuses (Tallinn 2016), ülesanne 10.21

Raamat “1001 leiutist, mis muutsid maailma” (2010); Filmiarhiivist “Tallinn enne ja nüüd” (1939);
Televisiooni leiutamine ; 1936. aasta suve olümpiamängud ; Kristjan Palusalu elulugu ;
Anton Hansen Tammsaare (elulugu ja videod) ; Naiste rolli muutus pärast Esimest maailmasõda ;
Eesti naise roll rahvuslikus narratiivis

Kontroll ja hindamine

Paaris- või rühmatööna esitluse koostamine ja selle ettekandmine.

Võrdleva tabeli alusel *arutluse* kirjutamine. Õpetaja poolt etteantud suunavad küsimused või märksõnad, mille alusel kirjutada või otsustada millised rõhuasetused arutluses peaksid olema.

Etteantud lausete alguste lõpetamine.

Ristsõna, viktoriin, kuldvillaku-tüüpi mälumängu koostamine.

Rühmatööna lauamängu tegemine.

II Teine maailmasõda 1939–1945

Teema olulisus:

Teise maailmasõja käsitlemisel on võimalus allikate põhjal muuhulgas arutleda põhjalikumalt inimõiguste teemal: mõelda, miks ja missuguseid valikuid teevad ja kuidas käituvad inimesed olukorras, kus neil on väga vähe või pea olematud valikud. Elades mitmekultuurilises ühiskonnas, tuleks arutleda, kuidas nähakse sõda ühes või teises ühiskonnagrupis, kuidas õpilane suhestub teemaga ning milline on teema seos tänapäevaga.

1. Rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel

Õpitulemused

ÕPILANE:

- teab, milline oli rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel;
- teab ja kirjeldab sündmuseid, mis viisid Teise maailmasõjani.

Mõisted, märksõnad: anšluss, Müncheni kokkulepe, MRP, Hispaania kodusõda, Etioopia kriis, Mandžuuria kriis, Saksamaa taasrelvastumine, Saksamaa “Kolmas riik”

Metoodilised soovitused, sh diferentseerimise võimalused:

Võrdlev tabel 1930. aastate kriisid kohta: Mandžuuria kriis, Etioopia kriis, Hispaania kodusõda - millal toimus, põhjus, tagajärg. Mis mõju avaldas Teise maailmasõja puhkemisele? Mis roll oli Rahvasteliidul?

Kontuurkaardi täitmine 1930. aastate konfliktide kohta.

Ideekaardid erinevate sündmustega: MRP, anšluss, Münchени kokkulepe, Hispaania kodusõda, Etioopia kriis, Mandžuuria kriis: osalised, põhjus-tagajärg, millal toimus, miks oli oluline Teise maailmasõja puhkemise kontekstis?

Ajajoone koostamine: erinevate sündmuste paigutamine ajajoonele.

Kaart: konfliktid ja kriisikolled kaardil. Nende vaatlemine kaardil või kontuurkaardile kandmine.

Allikatekstide põhjal küsimuste esitamine ja neile vastamine. Küsisõnad võib ette anda.

Paaris- või rühmatööna arutlemine erinevate sündmuste üle, mis viisid Teise maailmasõja puhkemiseni.

Töö karikatuuridega: nt Hispaania kodusõda, Hitleri Saksamaa.

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

õpipädevus – etteantud ülesannete lahendamine.

sotsiaalne ja kodanikupädevus – paaris või rühmades töötamine

LÄBIVAD TEEMAD:

teabekeskkond ja meediakasutus – töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.

AINEALANE LÕIMING:

eesti keel ja kirjandus – töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine.

geograafia – töö kaartidega.

kunstiõpetus – karikatuuri analüüs.

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

Rahvasteliidu loomine - kas edu või nurjumine ; Esitlus ”Rahvusvaheline olukord” ;

Hispaania kodusõjas osalenud eestlaste arv ; Ajajoone koostamine ;

Rahvusvahelised suhted 1930.aastail ja suuremad relvakonfliktid ;

E-koolikott: maailmasõdadevaheline aeg - rahvusvahelised suhted;

MRP tekstid ; Münchени kokkulepe ; saade “Müstiline Venemaa. Münchени kokkulepe” ;

E-koolikotist viited: allikad Münchени kokkuleppe kohta ; Saksa “Kolmas riik” ;

Miks kutsuti natsi- Saksamaad Kolmandaks riigiks? (ing. k materjal);

Euroopa enne Teist maailmasõda, kaart; Kuidas Euroopa suundus sõtta 1939 (ing. k materjal);

Juutide elu enne Teist maailmasõda (ing. k materjal); Münchени kokkulepe

Lisa: Eesti artiklite andmebaas: <https://dea.digar.ee>

Kontroll ja hindamine

Lühiaurutluse kirjutamine võrdleva tabeli põhjal. Suunavad küsimused ette anda.

Väite 4 astet: olukord ja põhjused, mis viisid Teise maailmasõjani. Kas oleks saanud seda vältida?

2. Teine maailmasõda

Õpitulemused

ÕPILANE:

- teab, millal algas ja lõppes Teine maailmasõda;
- toob esile Teise maailmasõja puhkemise põhjused, sõja tulemused ja tagajärjed;
- seletab mõisteid MRP, holokaust, ÜRO;
- kirjeldab ajalookaardile tuginedes Teise maailmasõja sõjategevuse kulgu;
- analüüsib ja hindab inimõiguste rikkumise põhjuseid ajaloolises kontekstis.

Mõisted, märksõnad: sõjategevus ida- ja läänerindel, Stalingradi lahing, teise rinde avamine (Normandia dessant), Talvesõda, Pearl Harbor, tuumarelv leiutamine ja kasutamine, koostöö liitlastega, ÜRO, Atlandi Harta, inimsusevastased kuriteod (holokaust, genotsiid)

Metoodilised soovitused

Töö kaardiga: erinevad sõjarinded. Sõjaplaanid.

Töö karikatuuridega ja plakatitega sõja kohta.

Võrdlev tabel: erinevate sündmuste toimumise aeg, põhjused- tagajärjed, osapooled.

Sündmuste kandmine *ajajoonele*.

Töö fotodega: mis konverents, kes osalesid, millised olid tulemused?

Propagandaplakati analüüs: nt küsimused:

1. mida kujutatakse plakatil?
2. kes on tegelased?
3. mis meeleolu püütakse plakatiga tekitada?
4. kas pildi põhjal on võimalik öelda, mis riik (või mis poolel võidelnud riik) on, selle autor ja mis riigi sõdureid seal kujutatakse?

Mõistekaartide koostamine: ühelt pool mõiste, aastaarv ja/või sündmus, isik ning teisel pool selgitus - nt Quizletis

Mõiste- või ideekaardid mõistete kohta: genotsiid, holokaust, inimsusevastane kuritegu, mõistete tähendus tänapäeval.

Võrdlev tabel: Teise maailmasõja tulemused: võitja ja kaotaja riigid, tulemused?

Rühmatöö: plakati koostamine (nt [canva.com](https://www.canva.com)) erinevate Teise maailmasõja sündmustega. Võib anda ka igale rühmale konkreetse sündmuse, sõjaperioodi või piirkonna, mille kohta ülevaade teha. Ette võiks anda suunavad märksõnad või küsimused.

Arutelu klassis: alguses väiksemad rühmad, seejärel üle klassi. Võib kasutada ka märkmetahvli ja/või -lehti, et saada ühiselt märksõnad kirja: mis muutus Teise maailmasõja tulemusel sõjapidamises?

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

õpipädevus - etteantud ülesannete lahendamine.

sotsiaalne ja kodanikupädevus - paaris või rühmades töötamine

LÄBIVAD TEEMAD:

teabekeskkond ja meediakasutus - töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.

väärtus ja kõlblus - inimelu hind sõjas, inimelu väärtustamine.

AINEALANE LÕIMING:

eesti keel ja kirjandus – töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine.

geograafia - töö kaartidega.

ühiskonnaõpetus – inimõigused ühiskonnas, ÜRO.

füüsika - tuumaenergia ja tuumarelv

inglise keel - filmide, videote vaatamine.

usundiõpetus - üks nähtus, erinevad näod. Näitus internetist leitud piltidega ühe religiooni kohta, mis on seotud paljude eelarvamuste ja stereotüüpidega, võimalikult palju erinevaid fotosid (islami naised, juudid, hindud jne).

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

[Holokaust](#) ; [Holokausti õpetamisest](#) ; [Valikud II maailmasõjas](#) ; [Karikatuuride näiteid](#) ;

Yad Vashem. [Vabastajad ja ellujääjad: esimesed hetked](#) (ing. k materjal):

Film “Reamees Ryani päästmine” (1998) – filmi alguse vaatamine, Normandia dessant;

Film “Schindleri nimekiri”(1993); Film “Oppenheimer” (2023); [ÜRO loomine](#) ;

[Teherani konverents](#) ; [Teine maailmasõda, ajajoon](#) ;

Lisa: Reili Reintali magistratöö “[Mängufilm ajaloo õppevahendina kolmandas kooliastmes](#)” (2013). Miks kasutada filmi ajalooõpetuses?

Kontroll ja hindamine

Faktide püramiid

Lünnteksti täitmine ajaloo atlase abil.

Kasutades *ajalookaarti*, kirjeldab sõjategevuse kulgu ja tandreid. Vastab küsimustele.

Arutlused vaadatud filmide kohta. Rühmatööd

3. Eesti Teises maailmasõjas

Õpitulemused

ÕPILANE:

- selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos;
- selgitab Eesti iseseisvumise kaotamise põhjuseid, tagajärgi, sündmuste käiku ja seoseid tänapäevaga;
- selgitab mõisteid MRP, küüditamine, baaside leping, okupatsioon;
- analüüsib eestlaste valikuid Teises maailmasõjas.

Mõisted, märksõnad: baaside leping, baaside ajastu, annekteerimine, Konstantin Päts, küüditamine, suur põgenemine, nõukogude okupatsioon, Saksa okupatsioon

Metoodilised soovitused

Töö allikatega: eestlaste valikud Teises maailmasõjas.

Töö lugudega küüditamise kohta: millised olid/on inimeste mälestused 1941. ja 1944. a suur küüditamistest. [Allikanäiteid](#):(valida eakohased ja sobilikud lood).

Uurida perekonnalugu: kas on perekonnas liiget/liikmeid, kes on küüditatud või põgenenud Teise maailmasõja ajal Eestist? Uurida mälestusi. Neid jagada klassis.

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

õpipädevus - etteantud ülesannete lahendamine.

sotsiaalne ja kodanikupädevus - paaris või rühmadestöötamine.

LÄBIVAD TEEMAD:

teabekeskkond ja meediakasutus – töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.

väärtus ja kõlblus - inimese võimalused ja valikud sõja ajal.

AINEALANE LÕIMING:

teabekeskkond ja meediakasutus – töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.

väärtus ja kõlblus - inimese võimalused ja valikud sõja ajal.

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

Johan Laidoneri kõne;

Psühhodraama meetodid ajaloo- ja ühiskonnaõpetuses (Tallinna 2016), (materjale vajadusel kohandada ja/või lihtsustada).

nt ül. 6.1. Eesti Teises maailmasõjas; ül 10.16 Eesti ja eestlased Teises maailmasõjas. Kiri kodustele aastal 1944; ül 12.5. Küüditamine. Eesti Teises maailmasõjas; ül 13.3. Suur põgenemine 1944. Eesti Teises maailmasõjas

Kommunistlike režiimide kuritegudest ; Valikud Teises maailmasõjas ;

Inimsusevastased kuriteod Eestis - kuidas oli see võimalik? ; Film “1944” (2015);

Artikkel “Eesti meeste valikud 1941-1944” ; Vabamu muuseum ; KGB kongid Tallinn ;

“Eesti kultuurilooline õppematerjal” ; Kogu Me lugu. Eesti Teises maailmasõjas ;

Ajaloo raskus. Ajaloo õpetus ja pildid II ; Lisa: Tõde või meelelahutus? Ajalugu filmis

Kontroll ja hindamine

Diskussioon: nt arutleda eestlaste valikute üle Teises maailmasõjas; koostöö või leppimine võõrvõimu tingimustega.

Vaidlen autoriteediga: antakse igale rühmale üks mõte ja seejärel arutletakse selle üle, kas nõustutakse väitega või mitte ning miks.

Arutluse kirjutamine: ette anda suunavad küsimused või märksõnad.

Õppekäik - Tallinna pommitamine

III Maailm pärast Teist maailmasõda

Teema olulisus:

Sõda muutis kardinaalselt jõudude vahekorda maailmas. Kuna NSVL laiendas järk-järgult oma mõjuvõimu Ida-Euroopas ning lääneriigid ei suutnud Moskva laienemist takistada, kujunes välja uus suurriikide-vaheline vastasseis - külm sõda. Vaatamata ideoloogilisele vastuolule püüti viia rahvusvahelised suhted uuele tasandile. Õpilane õpib eritüübiliste allikate ja ülesannete põhjal analüüsima ja sõnastama järeldusi külma sõja ajal toimunu kohta. Õpilane õpib väärtustama demokraatiat ning inim- ja kodanikuõigusi. Ajastule omaselt on võimalik käsitleda massikultuuri ja selle mõju ühiskonnale ning looduskeskkonnale. Päevakorda kerkib sotsiaalne õiglus ja võrdsus erinevate liikumiste näol: näiteks mustanahalistele võrdsete õiguste nõudmine, noorsoo- ning hipiliikumine jne.

1. Külma sõda

Õpitulemused

ÕPILANE:

- iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid külma sõda, kriisikolle, raudne eesriie.

Mõisted, märksõnad: külma sõda, Trumani doktriin, Marshalli plaan, raudne eesriie, külma sõja kriisikolded (nt Berliini kriis, Korea sõda, Suessi kriis, Kariibi ehk Kuuba kriis, Ungari ülestõus, Vietnami sõda, Praha kevad, Afganistani sõda)

Metoodilised soovitused

Kaart: konfliktid ja kriisikolded kaardil. Nende vaatlemine kaardil või kontuurkaardile kandmine.

Probleemiaken külma sõja kriiside kohta. Jagada rühmade vahel külma sõja kriisid.

Rühmad täidavad tekstide ja videomaterjali põhjal probleemiakna (põhjused, osalevad pooled, olulisemad sündmused, isikud, probleemi, tagajärjed) ja esitlevad seda kas plakati või esitluse näol.

Töö ajajoonega - külma sõja kriiside järjestamine

Töö allikatega

Mõistete harjutamiseks ristsõna

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

õpipädevus - rühmas probleemiakna täitmine, ajalookaardi abil teadmiste omandamine ja kinnistamine.

sotsiaalne ja kodanikupädevus - paaris või rühmades töötamine

LÄBIVAD TEEMAD:

teabekeskkond ja meediakasutus – töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine, uudisloo koostamine tuginedes usaldusväärsetele allikatele.

väärtus ja kõlblus - inimõiguste väärtustamine, allikatekstide põhjal arvamuse avaldamine

AINEALANE LÕIMING:

eesti keel ja kirjandus - töö allikatega, nende lugemine ja analüüsimine, uudise kirjutamine.

geograafia – maailma poliitilise kaardi tundmine, kaardil orienteerumine

ühiskonnaõpetus – demokraatliku ja diktatuuri võrdlemine, näidete toomine

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

Esitus ; Ajalugu viie minutiga: *Esimesed tuumakatsetused 1946* ; *Berliini blokaad* ;

Raudne eesriie ; *Ungari ülestõus* ; *Berliini müüri ehitamine* ; *Kuuba raketikriis* ;

Vietnami sõja algus ; *Afganistani sõda* ; *Berliini müüri langemine 1989*

Kontroll ja hindamine

Kaart: leiab kaardilt või paigutab kontuurkaardile külma sõja kriisikolled

Allikatöö: allikate abil info leidmine, analüüsimine, järelduste sõnastamine, mõistete kasutamine õiges kontekstis.

Erinevaid ajaloolaseid oskuseid kontrollivad olümpiaadiülesanded

Arutluse kirjutamine

Arutluse hindamise *mudel*

2. Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda

Õpitulemused

ÕPILANE:

- kirjeldab tööstusriikide arengut USA ja Saksamaa Liitvabariigi näitel
- teab, kes olid Martin Luther King, Margaret Thatcher ja Ronald Reagan ning iseloomustab nende tegevust
- iseloomustab erinevaid sotsiaalseid liikumisi ja toob näiteid kirjeldab Saksamaa poliitilist olukorda ajaloo kaardi toel.

Mõisted, märksõnad: heaoluühiskond, mustanahaliste ja naiste õigused, jagatud Saksamaa, noorteliikumised, hipide liikumine, globaliseerumine, NATO, Euroopa Liit, võtmeisikud (nt. Margaret Thatcher, Ronald Reagan, Martin L. King, Elisabeth II, Rosa Parks, Rachel Carson, Madeleine Albright, Hanna Arendt, Indira Ghandi, Ruth Bader Ginsburg, John F. Kennedy, Richard Nixon, Mahatma Gandhi)

Metoodilised soovitused,

Vastastikune õpetamine e siksak meetod: ette anda allikad, küsimuste esitamine ja neile vastamine.

Kaarditöö: jagatud Saksamaa. Poliitilised tingimused erinevates Saksamaa piirkondades.

Pilditöö: pildid isikute ja sündmustega - märkida, sündmus isik pildil ning panna juurde tähtsus.

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

õpipädevus – etteantud ülesannete lahendamine.

sotsiaalne ja kodanikupädevus – vastastikune õpetamine

LÄBIVAD TEEMAD:

teabekeskond ja meediakasutus – töö allikatega ja piltidega, internetist info leidmine.

väärtus ja kõlblus – ühiskondlikud liikumised ja erinevate ühiskonnagruppide õigused.

AINEALANE LÕIMING:

kunstiõpetus - fotode/piltide äratundmine/analüüsimine.

geograafia – töö kaartidega.

ühiskonnaõpetus - naiste ja mustanahaliste õigused, võrdõiguslikkus.

inglise keel - filmide, videote vaatamine.

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

[Avastades humanitaarõigust](#) (2002) - teema “Üksinda pingil” ; [NATO asutamine 1949](#) ;

[Dr Martin Luther Kingi kõne](#) ; [John F. Kennedy tapmine](#) ; [Richard Nixon](#) ; [Martin Luther King](#) ;

[Mahatma Gandhi](#) ; Terje Toomistu. [Nõukogude hipide passiivne protest](#) ;

Allikatekste: [Noorsooliikumine](#) ; [Ühiskondlikud liikumised 20. sajandil](#) ; artikkel [jagatud](#)

[Saksamaa](#) kohta ; [Kes oli Margareth Thatcher?](#) Film “Raudne leedi” (2011); [Ronald Reagan](#) ;

[Ronald Reagan](#) ; [Margareth Thatcher](#) ; [NATO](#)

Kontroll ja hindamine

Võrdlemine: naiste ja mustanahaliste õigused ning liikumine pärast Teist maailmasõda ja tänapäeval.

Mõistekaart: heaoluühiskonna tunnused.

Ristsõna koostamine.

Pildianalüüs - arutlemine piltide põhjal etteantud teemade üle.

Videote vaatamine isikute kohta ning nende kohta võrdleva tabeli täitmine, arutlemiseks ja sarnasuste ning erinevuste leidmine üldistavalt.

Videote vaatamine ja küsimuste esitamine nähtu kohta (küsisõnad ette anda), paariline vastab küsimustele.

3. Kommunistlikud riigid ja Eesti NSV

Õpitulemused

ÕPILANE:

- nimetab NSVL liidreid (Stalin, Hruštšov, Brežnev, Gorbatšov) ning iseloomustab nende võimuperioodi;
- võrdleb eri perioode arutluse käigus;
- toob esile kommunistlikule ühiskonnale iseloomulikke jooni (võimu koondumine, vastandumine läänele, propaganda jne);
- selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu;
- kirjeldab nõukogude võimu mõju Eesti ajaloole pärast Teist maailmasõda, toob välja iseloomulikud jooned näidete abil, kasutab mõisteid õiges kontekstis.

Mõisted, märksõnad: NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon, poliitiline juhtimine, kommunistliku partei liidrid Stalinist kuni Gorbatšovini, metsavendlus, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioonid, küüditamine, dissident, võtmeisikud (nt. Leida Laius, Johannes Käbin, Karl Vaino, Vaino Väljas)

Metoodilised soovitused

Õppimine dokumentaalsaate abil, lõigud valitud – juhitud vaatamine.

Ajavaod: [Sula või “sula”?](#) (Stalini surm, Hruštsovi võimuletulek ja välispoliitika, Kuuba kriis Berliini müüri ehitamine), etteantud küsimustele vastuste leidmine saatest - nt Edpuzzle

Töö allikatega: õppematerjal “Tagasivaade minevikku - erinevad vaatenurgad”, Aeg ilma

valikuteta: [Läti ja Eesti NSV Liidu koosseisus](#)

Õppematerjal “Ajaloõpetus ja pildid” koos töölehtedega: [Ajalooraskus - sõja ja totalitarismikogemus](#)”

Saatelõigust info leidmine ning analüüsimine: [“Teisitimõtlejatega tegelemine”](#) (lk 81-82)

Ajas orienteerumine, mõistete kinnistamine: ; [ENSV](#) ;

Rühmatöö, plakati koostamine: õpetaja jagab rühmade vahel pildil olevad teemad: isikukultus, vene värk, võõrad, pioneerid, repressioonid. propaganda. Iga rühm töötab läbi oma teema ning ülesanded ning tutvustab kokkuvõtte plakati abil klassile

[Töö ajajoonega](#)

[Töö mõistetega](#)

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

õpipädevus – leiab videolõigust infot, oskab eristada olulist, koostab oma definitsiooni.

suhtluspädevus – väljendab end selgelt ja asjakohaselt, esitab oma seisukohti; töötab rühmas konstruktiivselt.

väärtuspädevus – väärtustab inimõigusi, demokraatlikku riigikorda.

LÄBIVAD TEEMAD:

teabekeskond – arhiivikaadrid infoallikana, dokumentaalsaade teabevahendina.

väärtused ja kõlblus – väärtustab inimõigusi, demokraatia tugevused ja nõrkused.

AINEALANE LÕIMING:

ühiskonnaõpetus - totalitaarne ühiskond, sise- ja välispoliitika.

kunstiõpetus – plakati koostamine nõukogudeaegsete märksõnade tutvustamiseks, mõistete kujutamine piktogrammidega

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

Saatesari Ajavaod: [Sula või “sula”? Ohtlikud võimule.](#) ; Õppematerjal [“Kommunismi kuriteod”](#) ;

David Vsevirov: [Kuidas kujunes välja Stalini isikukultus?](#) ;

Mõistete kinnistamiseks ristsõna: [NSVL 1945-1985](#) ;

Mõistete, daatumite, kriiside [kinnistamiseks](#) - Quizlet ;

Valik ülesandeid [Eesti NSV](#) kohta; [Tšernobõli tuumakatastroof](#) ; [Ajalugu ekraanil](#) ;

Aimar Silivälja [magistritöö](#) TLÜ - “Eesti Rahvusarhiivi digitaalse arhiivi saated õppematerjalina ajalootunnis” (lk 81-82)

Kontroll ja hindamine

Definitsioonikaart - võib teha nt stalinismi, sula või stagnatsiooni kohta.

Mõttekaart kommunistlike riikide kohta tunnuste ja näidetega või ENSV kohta

Rühmatöö tulemusel valminud plakatite ja ettekannete esitamine. Tagasisidet annavad kaasõpilased hindamismudeli alusel.

Hindamismudeli näide: [esitlus ja ettekanne](#) ; [plakati hindamine](#)

Allikate põhjal järelduste sõnastamine.

4. Kultuur ja eluolu 20. sajandi teises pooles maailmas ja Eesti NSV-s

Õpitulemused

ÕPILANE:

- iseloomustab kultuuri ja eluolu muutumist 20.sajandi teisel poolel;

- teab mõnda maailma ja Eesti tuntud kultuuritegelast ja selgitab nende tähtsust.

Mõisted, märksõnad: infotehnoloogia areng, massikultuur ja kõrgkultuuri valitud näidete põhjal

Metoodilised soovitused

Vestlus/intervjuu: õpilased uurivad kodus vanematelt, vanavanematelt ja/või perekonna tuttavatelt, missugune oli eluolu nõukogude ajal

Nõukogudeaegne ese: õpilased toovad võimaluse korral kooli kaasa ühe eseme, mis on pärit nõukogude ajast. Teavad eseme lugu.

Rühmatöö: õpilased esitlevad eset ning teevad kokkuvõtva plakati esemetest ja kodus räägitud lugudest. Esitluse võib teha ka digitaalselt.

Ajajoon rühmatöona. Õpilased kannavad esemed ajajoonele.

Perekonnaloos uurida metsavendluse kohta.

Teha *lühiettekandeid* nõukogude aja Eesti muusikute, sportlaste, kirjanike, näitlejate, teadlaste jt kohta. Võib ka teha segamini läänemaailma kultuuritegelaste kohta.

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

õpipädevus – lahendada iseseisvalt etteantud ülesanne.

suhtluspädevus - vestluse/intervjuu läbiviimine.

LÄBIVAD TEEMAD:

tehnoloogia ja innovatsioon - nõukogudeaegsed esemed ja nende vasted tänapäeval.

kultuuriline identiteet - nõukogude aeg kui eesti kultuuri osa.

AINEALANE LÕIMING:

eesti keel ja kirjandus - küsimuste moodustamine ja vestluse läbiviimine.

matemaatika - esemete paigutamine ajaliselt õiges järgnevuses.

loodusõpetus - metsavennapunkrid - seos looduskeskkonnaga.

käsitöö ja kodundus - valmistatakse nõukogudeaegseid toite ja uuritakse nõukogude aja moodi.

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

Tunne oma ajalugu ; Nõukogudeaegsed korterelamud [EVM](#); Tallinnas asuvad [nõukogudeaegsed objektid](#) ; “Eesti kultuurilooline õppematerjal” ; kodukohaga seotud [videoid](#) ; Vaadata lõike seriaalist “[ENSV](#)” ; [pildimaterjali](#) ajastu kohta ; [metsavenna talu](#) ; Ajastutruu film olustikust “[Kalev](#)” ; “Pealtnägija”: [legendaarsed Kaubamaja müüjad rääkisid nõukogude defitsiidist](#) ;

Film “[Vehkleja](#)” teatud lõikude vaatamine kultuuri ja keskkonna visualiseerimiseks:

Film “Elavad pildid” - osad, mis illustreerivad nõukogude aja eluolu; Film “Disko ja tuumasõda” ; *Kogu Me Lugu* (eakohane ja sobilik videolugu või lõik videost).

Saade Ajavaod.“Reality show – Tallinn 80” ; Interneti ajalugu ; Muhammad Ali ;

Andy Warhol ; Elvis Presley ; Coco Channel ; esimene inimene kuul ;

Artikkel “Kuidas rääkida nõukogude aja kunstist, kultuurist, Ida-Lääne suhetest?” ;

Lisa: Intervjuu ettevalmistamise ja läbiviimise juhend ; Postimees. Teadus. "Täna ajaloos"

Kontroll ja hindamine

Loov- ja projektülesanne: õpilased riietuvad nõukogude ajale omaselt, valmistavad tolle aja toidud ja viivad läbi lühiettekanded erinevatel teemadel (toitude ja riietuse osas on kuulnud oma vanematelt/vanavanematelt).

Esitus: plakati esitamine. Esemel, mis kodust kaasa võeti, ja lood, mida kodus kuuldi nõukogude aja kohta.

Meetod “lumepall” - pannakse paaris või gruppides kirja kõik mõtted, mis meenuvad õpitud teema kohta. Seejärel paaris või grupis lühikese kokkuvõtte koostamine märgitud mõtete põhjal.

Ettekannete tegemine ja esitlemine nõukogude aja Eesti ja/või läänemaaailma kultuuritegelaste kohta.

5. Eesti iseseisvuse taastamine

Õpitulemused

ÕPILANE:

- kirjeldab Eesti iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigi arengut;
- seletab ja kasutab kontekstis mõisteid perestroika, glasnost, Balti kett, laulev revolutsioon;
- nimetab võtmeisikuid Eesti iseseisvuse taastamiseprotsessis ja annab hinnangu nende tegevusele ajaloolises kontekstis.

Mõisted, märksõnad: laulev revolutsioon, Balti kett, fosforiidikampaania, IME, Rahvarinne, suveräänsusdeklaratsioon, MRP-AEG, perestroika, glasnost, rahareform Eestis, võtmeisikud (nt Lennart Meri, Mart Laar, Edgar Savisaar, Marju Lauristin, Lagle Parek, Mihhail Gorbatšov, Boriss Jeltsin).

Metoodilised soovitused

Pildianalüüs: vaadatakse Tallinna lennujaama pilti. Kelle nimega lennuväli seostub?

Ideekaart: loetakse teabeteksti Lennart Meri kohta (valju häälega). Koostatakse ideekaart Lennart Meri kohta. Sama meetodit võib kasutada ka teiste võtmeisikute kohta.

Visuaalne materjal: iseseisvuse taastamise kohta vaadatakse filmi.

Küsimuste esitamine ja neile vastamine (küsimuste algused ette anda).

Mälestused: uuritakse vanematelt ja/või vanavanematelt, mida nad mäletavad iseseisvuse taastamisest. Võimaluse korral tuuakse kodust kaasa pilte, esemeid vms. Õpilane jutustab (nt paaristööna), mis talle kodus selle pildi või eseme kohta räägiti ning kuidas see on perekonnaga seotud. Mis on emotsionaalne väärtus? Miks on seda pilti või eset alles hoitud?

Kontuurkaart: Balti kett kandmine kontuurkaardile ning selgitamine, miks see toimus, kus ja millal.

Mälestuste kogumine: kas on peres kedagi, kes Balti ketis osales? Uurida perekonnalugu ja pilte antudsündmusega seoses.

Isamaaliste laulude kuulamine.

Lüinktekst: ette on antud märksõnad ja tuleb paigutada sõnad, mõisted õigesse lünka.

Mõistekaartide koostamine: ühelt poolt mõiste, nimi, aastaarv ja/või teisel pool selgitus.

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

digipädevus - oskus kasutada digivahendeid ülesande täitmiseks.

õpipädevus - iseseisvalt ülesande lahendamine, nt kui vaja uurida mälestusi.

LÄBIVAD TEEMAD:

väärtused ja kõlblus - perekonna esemete ja piltide ajalooline väärtus.

kultuuriline identiteet – iseseisvuse taastamine kui rahva kultuurimälu osa.

AINEALANE LÕIMING:

eesti keel ja kirjandus – mälestuste jutustamine klassikaaslastele.

muusika - laulva revolutsiooni lugude kuulamine ja nende sisu üle arutlemine.

keemia, füüsika - fosforiit, selle kaevandamine, keemilised ja füüsikalised omadused, kus leidub?

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

Digitaalne ajarännak ; “Eesti kultuurilooline õppematerjal” ; kodukohaga seotud videoid ajastu ja teema kohta; Lennart Meri ; Balti kett ; vaadata lõike filmist “Rodeo” ; vaadata lõike seriaalist “ENSV” ; film “Fosforiidisõda” ; 1987 ; film “1991” ; Laul “Ei ole üksi ükski maa”;

Digiteeritud [Eesti artiklid](#) ; [Iseseisvuse taastamine 30](#) ; Ajavaod. [Maareform – 20](#) ; Intervjuu sari “[Mõtestame rahareformi](#)” ; Ajapaik.ee – [vana ja uus pilt](#). uus foto; [Valimised 1992](#) ; [viktoriin](#)

Kontroll ja hindamine

Esitus: mälestuste jutustamine ning piltide ja esemete näitamine kaasõpilastele.

Viktoriin iseseisvuse taastamise kohta.

Reflekteeriv ülesanne: nähtud video-/filmilõikude kohta kokkuvõtva tabeli täitmine.

Küsimuste moodustamine õpitud teema kohta. Kaaslane vastab küsimustele. Küsisõnad võib ette anda. Võib näiteks anda kasutada materjale, mis on koondatud õpimappi.

Küsimuste moodustamine vaadatud filmide/videod kohta. Kaasõpilane vastab küsimustele.

Ristsõna koostamine ja lahendamine.

Aliase või *Kuldvillaku* tüüpi mängude koostamine/mängimine.

6. Maailm 1990. aastatest alates

Õpitulemused

ÕPILANE:

- toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed;
- teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990.aastatel;
- teab ja toob näiteid globaalprobleemide kohta;
- analüüsib kriitiliselt mineviku tõlgendusi ja nende mõju iseenda ning kogukonna olevikule ja tulevikule.

Mõisted, märksõnad: NSVL lagunemine, Saksamaa taasühinemine, rahvusvahelised organisatsiooni (NATO, EL laienemine, ÜRO), rahu ja konfliktide lahendamine, identiteet ja mitmekesisus, energiamajandus, globaalprobleemid (nt epideemiad, demograafiline olukord, kliimaküsimused, terrorism).

Metoodilised soovitused

Töö kaardiga: märgib, mis riigid tekivad NSVL lagunemisel, Tšehhoslovakkia ja Jugoslaavia lagunemisel.

Ajajoon: Euroopa Liidu ja NATO laienemine

Paaris- või gruppitöö: erinevad globaalprobleemid (epideemiad, terrorism jne): selgitatakse põhjuseid, tuuakse näiteid.

Probleemiaken: gruppides anda ette probleemküsimus, mis tuleb lahendada: probleemi põhjused, tagajärjed, näiteid ning võimalikud lahendused.

Internetist info otsimine ja esitlemine ette antud teemal.

Lõimingu võimalused: üldpädevused, läbivad teemad, teised õppeained

ÜLDPÄDEVUSED:

digipädevus – oskus kasutada digivahendeid ülesande täitmiseks.

õpipädevus – iseseisvalt ülesande lahendamine.

sotsiaalne-ja suhtluspädevus – paaris või grupis töötamine.

LÄBIVAD TEEMAD:

teabekeskond – ajakirjandus teabe- ja infoallikana.

AINEALANE LÕIMING:

eesti keel ja kirjandus - allikatekstide lugemine ja analüüsimine.

geograafia - Euroopa riigid pärast NSVL lagunemist.

ühiskonnaõpetus - rahvusvahelised organisatsioonid, globaalprobleemid.

Õppematerjali viited; õppekeskkonna laiendamise soovitused

Tekstide analüüs: [Kollektiivne Putin ja kollektiivne lääs](#) ; [Sõda, rahu ja veto: väikeriigil on ÜRO Julgeolekunõukogus oma koht](#) ; [Ameerika juhtroll NATO: konarlik naasmine, ent kindel tulevik](#); [NATO ja Venemaa vastasseis Musta mere piirkonnas](#) ; [Berliini müüri lagunemine](#); [Euroopa ajaloo maja](#) ; [Eesti kunst 1990. aastatel](#) ; [DIGAR. Eesti artiklid](#) ; [25 aastat Saksamaa taasühinemisest](#) ; [Kloonitud lammas Dolly](#) ; [20. ja 21. sajandi viirused](#) ; [Käime läbi kõik Eesti ajaloo suured epideemiad](#) ; [Raamat “1001 leiutist, mis muutsid maailma” \(2010\)](#); [Kultuur ja meelelahutus 1990ndatel](#) ; [Mondo](#) ; [Mondo. Keskkond](#) ; [Mondo filmikogu](#) ; [Mondo. Kliima](#) ; [Mondo maailmakooli õppematerjalid](#) ; [Maailmakool. Õppematerjalid - Rändekool](#) ; [Kriitiline ajalugu](#) ; [EuroClio](#) materjalid ajaloo õpetamiseks

Kontroll ja hindamine

Arutluse kirjutamine. Suunavad küsimused võib ette anda.

Probleemiaken paaristööna ette antud probleemküsimuse lahendamiseks.

Töö kontuurkaardiga.

Võrdlev tabel rahvusvaheliste organisatsioonide kohta.

Ettekande koostamine globaalprobleemi kohta.